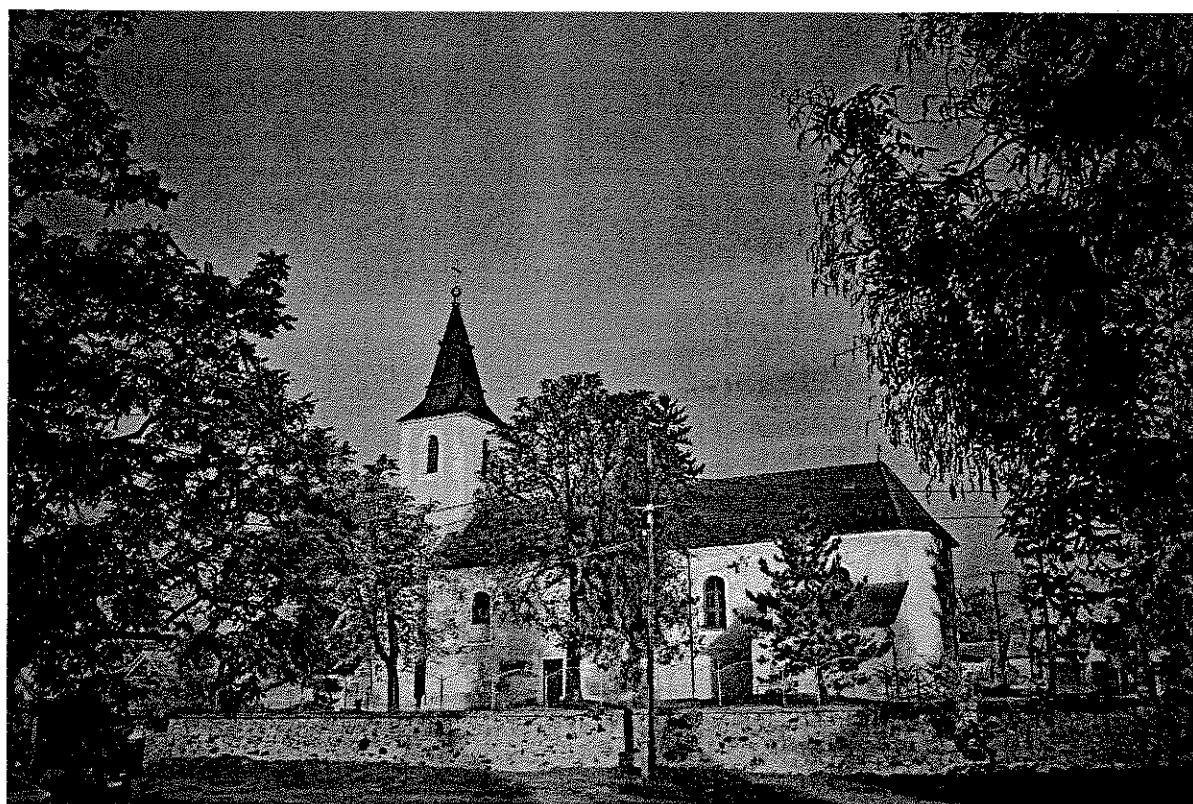

FÜLE

TELEPÜLÉSKÉPI ARCULATI KÉZIKÖNYV

TARTALOMJEGYZÉK

1. Bevezetés

2. Bemutató

Történelmi, földrajzi bemutatás

3. Örökségünk

A településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

4. Építészeti útmutató, ajánlások

Telepítés

Tetőhajlásszög

Magasság

Tetőforma

Terepalakítás

Színek

Kerítések

Kertek

Erkélyek, tornácok

Ajtók, ablakok

Homlokzatképzésre

Részletek

5. Mai példák

6. Utcák, terek

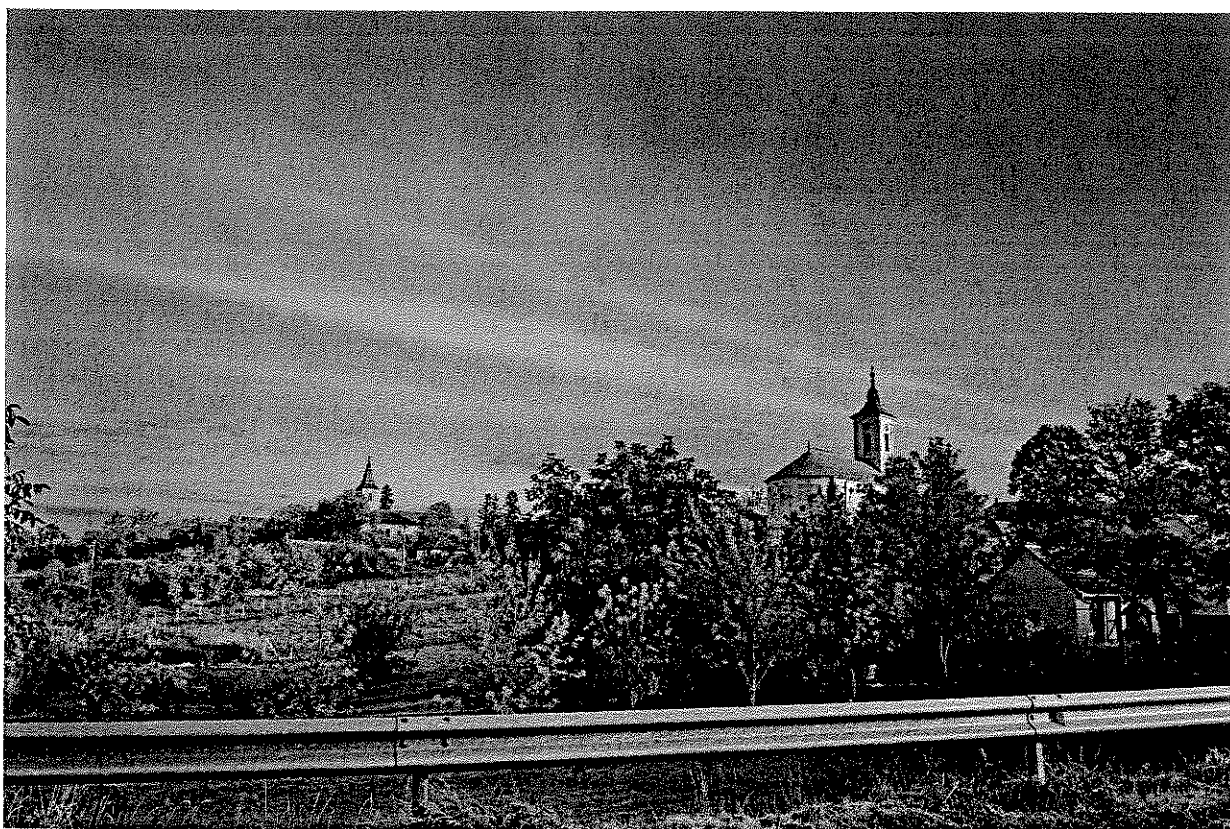
7. Hirdetések, reklámtáblák

8. Impresszum

BEVEZETÉS

A helység településképi arculati kézikönyve a település természeti és épített értékeit hivatott bemutatni. Célunk a kézikönyv elkészítésével, hogy mind az itt lakóknak mind pedig azoknak, akik abban gondolkodnak, hogy a jövőben ideköltöznek, megmutassuk azokat az épületeket, kerítéseket, kerteket stb., amiket mi jó, a település arculati képébe illeszkedő és követendő példának gondolunk.

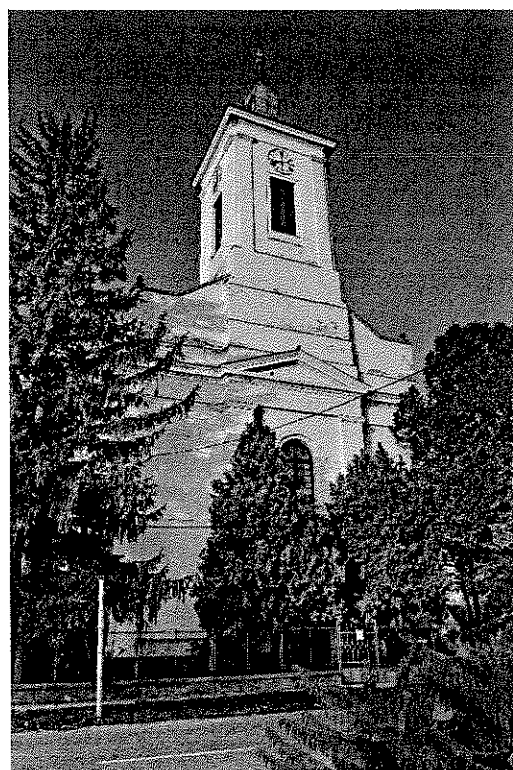
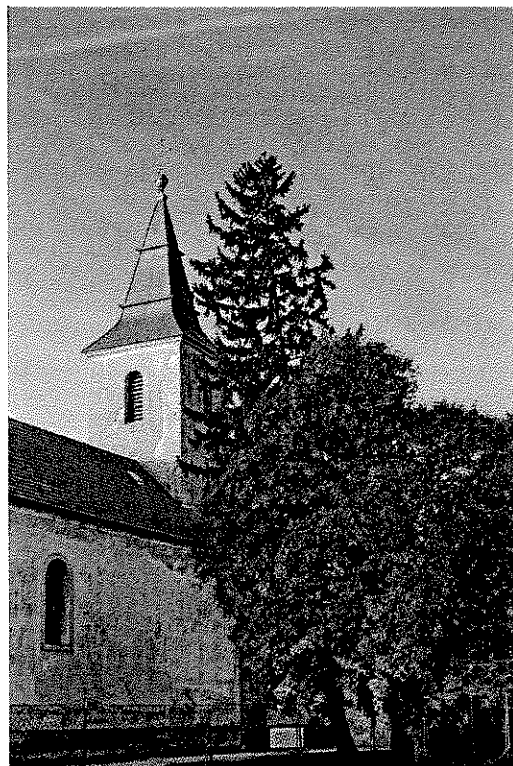
Szeretnénk, ha a kézikönyv elősegítené a tudatos építési, építkezési formák megismerését és alkalmazását.

A környezetünk, utcaképünk, településképünk esztétikája nem emblemikus épületekkel érhető el, hanem rendezett, egymáshoz hangulatban, színben, homlokzatban, tető kialakításban illeszkedő építményekkel.

A szabályok közös kialakításával meghatározhatjuk, melyek azok az építészeti, környezeti és kulturális értékek, amelyek követendők a településen. A településen a térség népi építészetének, a hagyományos épületek bájának, egyedi karakterének megőrzése, újraélesztése nem a múltba, hanem a jövőbe is mutathat, kiegészülve az innovatív építészeti megoldásokkal. A dokumentum nem lezárt, hanem egy folyamatosan kiegészülő, szemléletformáló kiadvány.

Reméljük, hogy elképzeléseink bemutatásával hozzájárulhatunk a település megfelelő és korszerű kialakításához.

BEMUTATÁS

Fejér megye nyugati szélén, Polgárditól nyugat-délnyugatra fekvő település.

A mai település több korábbi is magába foglal: Nagyfűlét, Kisfűlét, Szentmártonfűlét. E település együttes mellett haladt el a Fehérvárról Somogyba vezető út (ma körülbelül a 7-es főúttal azonosíthatjuk), illetve a közelében helyezkedett el Úrhida, ahol a Sár folyó egyik átkelőhelye volt. De magán a falun nem haladt át egy jelentősebb útvonal sem.

A Füle nevű település első említése a veszprémi püspökség határkijelölő oklevelében történik 1009-ben Fyley néven. Ez a név egy pusztaszemélynévből, valószínűleg a File (Fyle)-ből származik, annak kicsinyítő képzővel ellátott alakja. A névadás nagy valószínűség szerint magyar. A település helyén azonban már korábban is élhettek, ezt igazolja, hogy régészeti lelőhelyén őskori, római illetve avar kori leletekre, valamint honfoglalás kori bizánci pénzekre bukkantak. Első említésekor lehetséges, hogy besenyő eredetű népesség lakta, amit, Györffy György szerint Géza telepített le Koppány vezér területének elzárására.

1.térkép: Az első katonai felmérés (1763-1787)

Füle névvel később 1243-ban találkozunk újra, amikor IV. Béla a szolgagyőri várnépek 4 itteni háznépét a fehérvári prépostnak adományozta.

Az újabb említés 1257-ben történt, amikor is az 1009-es oklevél szinte pontos másolata készült el, amiben Villa Fyle, Úrhida szomszédságában lévő település, a veszprémi püspökség birtoka. . Azt nem tudjuk pontosan meddig volt a falu a püspökség birtoka, mely csak a török kiűzése után szerezte meg újra.

1281-ből adatunk van egy fülei Márton nevű poroszlóról, aki Sár szomszédosa.

1323-ban említik újra ismert forrásaink Fülét, amikor is a veszprémi püspökség és a fehérvári prépost rendezte konfliktusát egymással, és a fehérvári prépost megengedte, hogy falujából a szabadok a püspökség falujába költözzenek. Ez a momentum egyértelműen utal arra, hogy Füle néven ekkor (és már korábban is) két település létezett, Kisfüle és Nagyfüle.

1333-ban Nagyfűlén is megtörtént a pápai tized összeírás, aminek következtében a veszprémi főesperes papja 55 kisdénárt fizetett pápai tizedként. Ekkor tehát már a faluban volt plébánia.

2. térkép: A Második Katonai Felmérést ábrázolja

Vályi összeírásában a 18. század végén Füle és Kisfüle is a veszprémi káptalan birtokai, míg az előbbi falu az utóbbi szabad puszták kategóriájában. Füle földjei és lakosainak vagyoni középmezője, második osztályúak, míg Kisfüle termőföldje „jó termő” minősítést kapott. Ezeket az adatokat erősíti meg a „sárga adattár”, kiegészítve Sándorka és Kölestelek adataival, melyek ezt követően, mint Füle részei minden helynévtárban szerepelnek, míg a Kisfüle elnevezés eltűnik. Sándorka és Kölestelek státusza divergencia, érdemes megjegyezni, hogy Kölesteleken egy ugyanolyan nevű vendégfogadó üzemelt. A település(ek)en az egyháznak még mindig jelentős befolyása van, hiszen Fülén 197, Kisfülén 14, Kölesteleken pedig 3 lakos tartozik a székesfehérvári püspökség alá. A lexicon locorum sem szolgál több adattal csupán Füle pagus és Kisfüle praedium státuszát adja meg, illetve, hogy Fejér megyéhez tartoznak.

Az 1827-es állapotokat közlő Notitae szerint (mely már inkább hasonlít a későbbi helynévtárakra, mint elődei) Fülét 1292-en lakják 149 házban. A lakosok közül 321 katolikus, 960 református és 11 zsidó. Kisfülénél azonban egyetlen lakost és házat sem tüntet fel.

Fényes Elek közel 25 évvel később született munkája szerint a faluban 314 katolikus 1125 református és 11 zsidó él. A faluhoz tartozó szántóföldek jó minőségűek, ezenkívül a falu azonban még rendelkezik szőlőhegygel, erdővel és kőbányával is. A falu földesura még mindig a veszprémi káptalan. 1850-ben a falunak 189 háza és 1045 fős lakossága van.

A falu ekkor Fejér vármegye Sármelléki járásnak a része (valószínűleg korábbi adatok alapján), mert a neoabszolutizmus idején a település Székesfehérvár alá volt beosztva és csak 1858-t követően hozták létre újra a járási beosztást. 1873-ban a falu már az alsó-bodajki járás része. 1877 decemberétől a székesfehérvári járás része.

ÖRÖKSÉGÜNK

A megye gazdag történelmi múltjának köszönhetően jelentős építészeti és kulturális értékekkel, hagyományokkal bír.

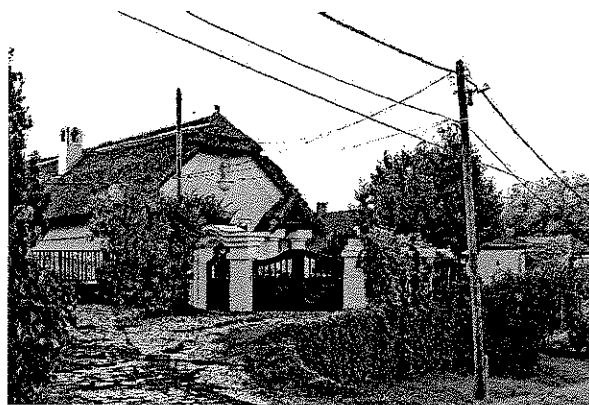
A nagyobb városok is szép emlékeket őriznek, ugyanakkor számuk kevésbé meghatározó. A megye falvai jelentős részében a településszerkezet még idézi az évszázados szokásrendet.

A vallási irányzatok egykori nagy szerepére bizonyítékul szolgálnak a települések templomai. A lakóépület-állomány eredeti vagy átalakított formában van, s még őrzik a lakáshasználat és építészeti arculat nemzedékek során kialakult hagyományát.

A lakókörnyezeti fejlesztések, a településképp javítása segíti a vonzó és élhetőbb környezet megteremtését, növeli a helyi társadalom kötődését. Fejér megye a Közép-dunántúli turisztikai régióba tartozik. Tranzitterülete számos turisztikai áramlatnak.

Természeti-táji és épített környezeti értékei és ezek bemutatását szolgáló intézményei révén a turizmus számára kedvező vonzerő kínálattal rendelkezik. Ilyen vonzerők Fejér megye változatos tájai (Vértes hegység, Velencei-tó térsége, Duna-mente, Sárvíz-völgy, Szent László patak völgye, Váli víz völgye), kulturális és épített örökségi értékei (barokk és klasszicista főúri kastélyok történeti kertekkel, Székesfehérvár és Mór történelmi városközpontjai, számos műemlék templom és népi építészeti emlék, a magyar állam alapításhoz kapcsolódó emlékek, nemzeti emlékhelyek – Székesfehérvár Romkert, Pákozd katonai emlékhely, római kori régészeti emlékek).

Az épített örökség olyan erőforrás, amely a múlt emlékeire és értékeire alapozva alkalmas a jövő építésére, továbbá gazdasági jelentőségén túl a közösségépítésben is fontos szerepet tölt be, egyben a kulturális sokszínűség forrása.

TERMÉSZETI ÉRTÉKEK

A Mezőföld uralja a tájegység nagyobbik részét. Ez átmenetet képez az Alföld és a Dunántúli-középhegység között. A Velencei-tó déli oldaláról indul és a Somogy-Tolnai dombságig húzódik. Az alföldies jellegű táj termékeny lösztakaróval fedett. A Sárkeresztúr-Sárszentágota határában levő szikes tőrendszer ritka természeti kincs.

Nyugati határát a Keleti-Bakony nyúlványai szegélyezik. A Bakony növényvilága igen gazdag. A terület nagy részét erdő borítja. Váltakozva találhatók cseres és gyertyános tölgyesek és bükkösök. A Sárrétre lefutó dombokon tölgyes erdőfoltok, cserszömörccés, galagonyás, kökényes-vadrózsás bokrosok, tisztások találhatók. A sűrű erdők valaha jó búvóhelyet biztosítottak a kurucoknak és a császáriak elől bujdosó szegénylegényeknek. A leghíresebb betyárok a környéken Sobri Jóska és Savanyú Józsi voltak. Az iszkaszentgyörgyi magas erdőket a monda szerint állítólag éppen a betyárok miatt irtatta ki a gróf.

A Vértes hegység északról határolja, a Bakonytól a Móri-árok választja el. A hegység déli részét növényritkaságai és értékes élővilága miatt 1976-ban nyilvánították védetté. A 15035 hektáros Vértes Tájvédelmi Körzet Magyarország kiemelkedő természeti értéke. A Velencei-tó kb. 12-15 ezer éve alakult ki. A hajdan háromszoros nagyságú tó területe ma 26 km² és Magyarország harmadik legnagyobb állóvizének számít. Az egykor Fertőnek nevezett tó a krónikák tanúsága szerint olasz telepesektől kapta a nevét.

Északról Magyarország egyetlen őshegysége a Velencei-hegység határolja, mely Közép-Európa legrégebb geológiai képződménye.

Napjainkban a falusi turizmus is nagy népszerűségnek örvend és kínálata gazdag e téren. A vendégeknek a családias, hangulatos parasztházaknál alkalmuk adódik a vidéki élet, a népi szokások megismerésére, megköstölhetjék a vidék jellegzetes ételeit, jó borait.

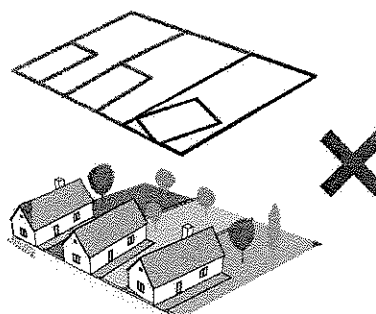
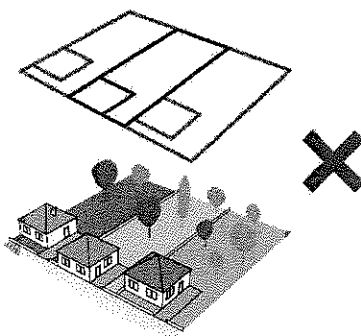
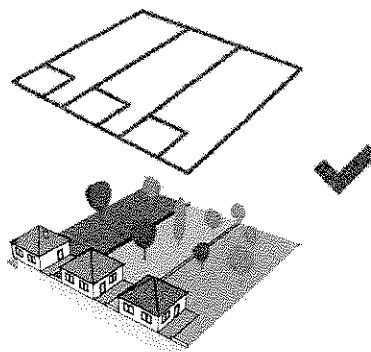
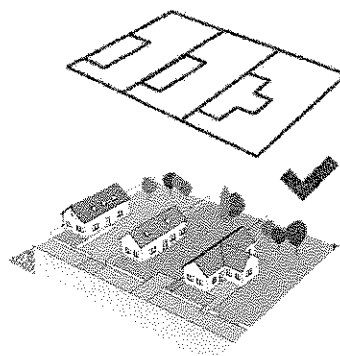
ÉPÍTÉSZETI ÚTMUTATÓ, AJÁNLÁSOK

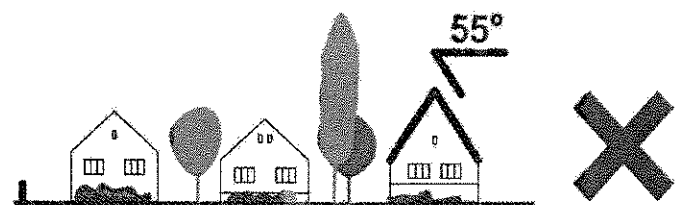
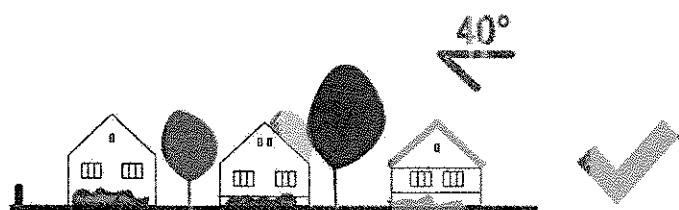
Ebben a fejezetben általánosságban jellemző építészeti útmutatók és ajánlások olvashatóak, melyek érzékeltetni kívánják, hogy melyek a javasolt kialakítási lehetőségek, valamint mely általános hibák kerülendőek új épületek építése esetén és meglévő házak felújítása, bővítése során.

TELEPÍTÉS

A településre az oldalhatáron álló beépítés jellemző. Az épületek hossz tengelye nagyrészt az utcára merőleges, idokolatlanul elforgatni ettől a tengelytől nem javasolt.

A lakóházak előkertes és utcavonalas beépítéssel kerültek kialakításra. Az utcában kialakult építési vonaltól nem javasolt hátrahúzni vagy előrébb húzni az újjonnan épülő házakat. Új épület elhelyezésekor javasolt a szomszédos épületekhez igazodni, az egy vonalban álló házak alkotnak harmonikus utcaképet.

TETŐHAJLÁSSZÖG

A település területén a családi házak tetőhajlásszöge hasonló.

A meglévő épületek közé épülő új háznak hasonló tetőhajlásszöggel kell épülniük, mint környezetükben lévőké. A túl magas, illetve túl alacsony hajlásszögű tetővel rendelkező épületek nem illeszkednek a település utcaképébe.

MAGASSÁG

Törekedni kell arra, hogy egy utcában hasonló magasságú épületek kerüljenek elhelyezésre.

A meglévő épületek közé ékelődő új háznak hasonló magassággal kell épülniük, mint a környezetükben lévőké. A túl magas házak nem illeszkednek a falu utcaképébe. A szematikus ábrán a településen javasolt épületmagasság illeszkedése látható.

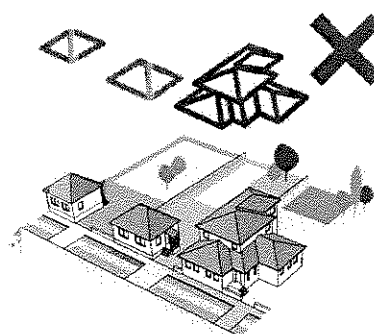
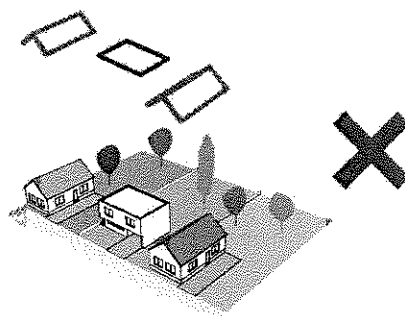
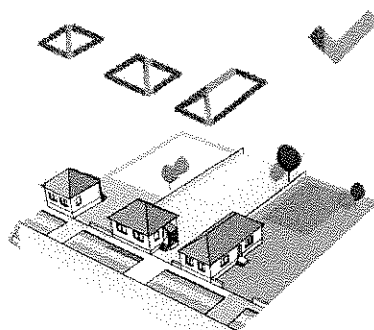
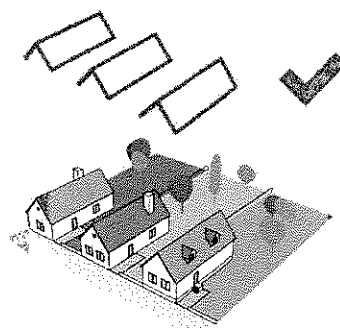
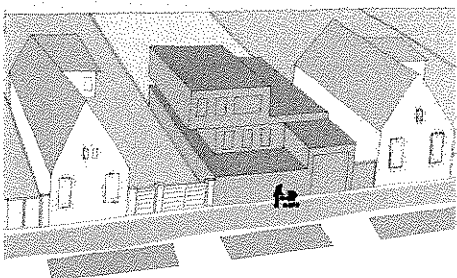
TETŐFORMA

A településen lévő tetőformák igen változatosak főként nyereg-, konty-, és csonka kontytetők.

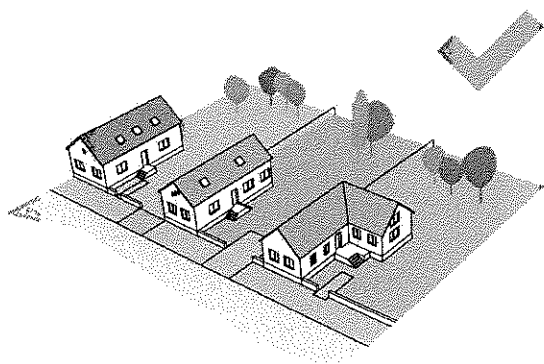
Új ház tervezésénél a szomszédok figyelembevételével kell illeszkedni a környezethez.

A nyeregtetős házakból álló utcaképbe nem kerülhet tördelt, összetett tetőformájú épület vagy lapostatós ház.

A hazai gyökerek nélküli, „mediterrán” stílusú házak tervezése kifejezetten nem ajánlott a településen.

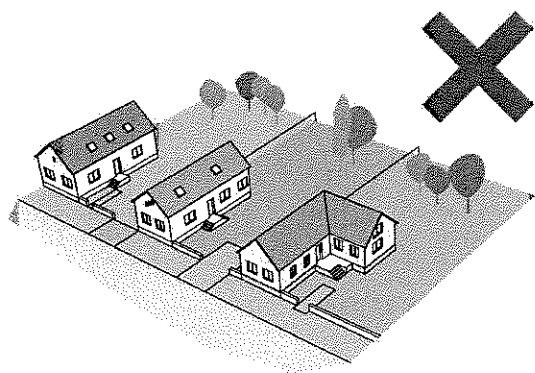
A sematikus ábrákon példák láthatók a településképbe illeszkedő és nem illeszkedő tetőformájú épületekhez.

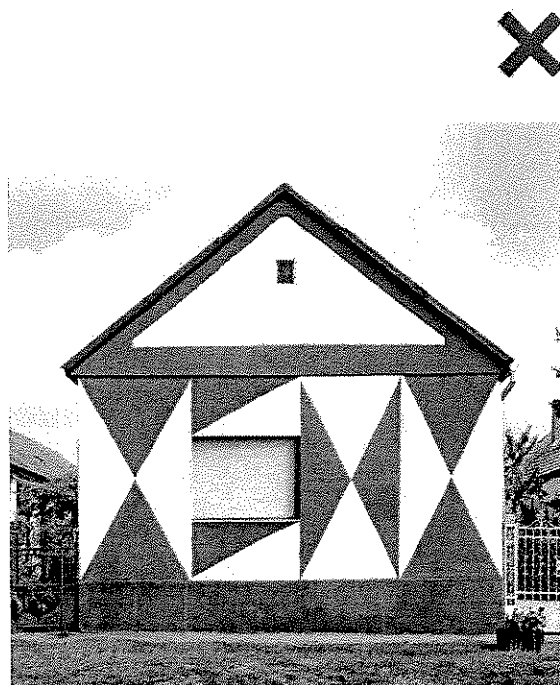
SZÍNEK

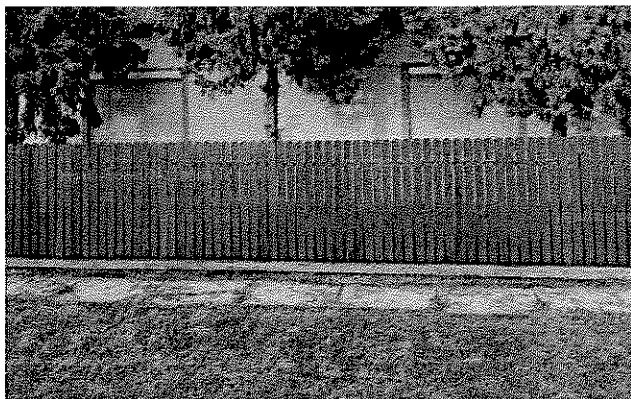
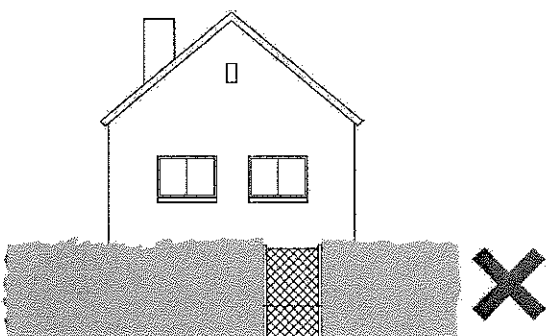
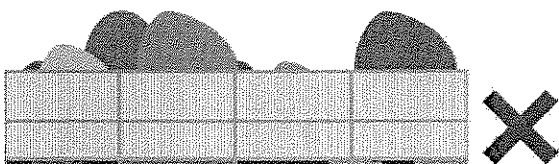
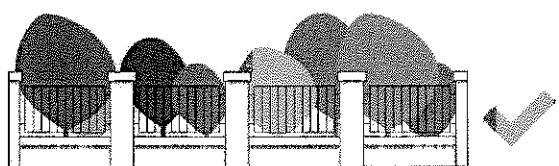
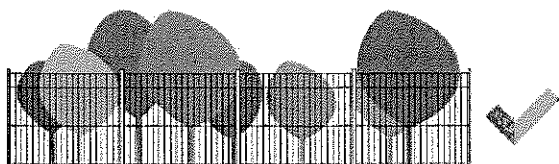
A településen a fehér, vagy világos „földszínek” a jellemzők. A természetes anyag és színhasználattal egységes településkép jön létre. Az eltérő, kirívó színű épületek nem illeszkednek a meglévő házakhoz, így kialakításuk kerülendő.

Nem elfogadhatóak a rikító fémlemezfedések vagy burkolatok sem.

Példák a megfelelő színhasználatra. Javasolt a fehér használata, sötét színű faablakokkal.

KERÍTÉS

A településen az áttört kerítések a jellemzők. Általában fa-, vagy fém anyagú, a régebbiek lábazat és oszlop nélküli kialakításúak, később alacsony, tömör lábazattal, vakolt téglá oszlopokkal kialakított kerítések készültek.

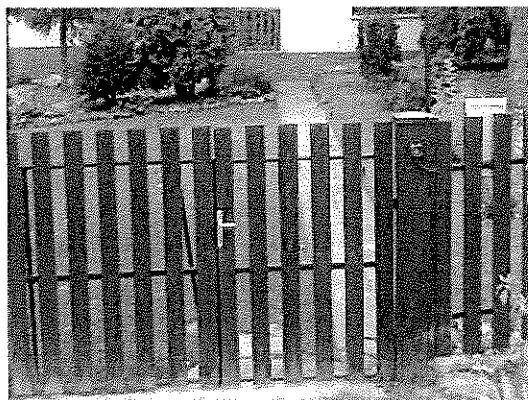
A kezeletlen felületű beton elemes, tömör kerítés kerülendő.

A kerítések színhasználatánál törekedni kell a ház színével harmonizáló színek használatára, fakerítésnél a barna árnyalatai javasoltak.

Teljesen áttört drótfonatos kerítést utcafronton elsősorban kerülendő.

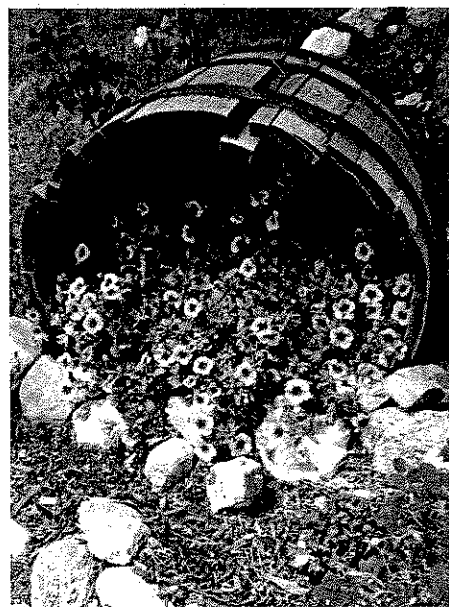
Utcavonalas beépítések esetén elfogadott a tömör falazott kerítések használata is. Ajánlott a környezetben megfigyelhető szerint kialakítani a kerítéseket.

Ajánlott áttört kerítések vannak az itt szereplő képeken, melyek lábazattal vagy oszlopokkal is megvalósíthatók.

KERTEK

A térség egykori potenciális vegetációja a tölgyesek által tarkított löszpuszta, pusztai cserjés, ma már csak kis foltokban található meg a mezőgazdaságnak köszönhetően. Azonban a talaj- és éghajlati adottságoknak megfelelően célszerű ezek fajai közül válogatnunk növényesítésnél. Karakter faj a szárazságtűrő híres kocsányos tölgy (*Quercus robur*), melynek terebélyes, parkokba ültethető alapfaján túl két oszlopos habitusú fajtája közkedvelt, a 'Fastigiata' és a 'Fastigiata Koster'. Jellemző még a tatárjuhar (*Acer tataricum*) és a mezei juhar (*Acer campestre*), előbbinek 'Hot Wings' nevű fajtája azon túl, hogy szárazságtűrő és rendkívül ellenálló, utcafásításra is alkalmas, vörös terméseinek köszönhetően pedig igen látványos. Mezei juharok közül javasolható az oszlopos habitusú, utcásorfának is választható 'Lienco', illetve a fodros levélszélű, kerekded koronájú 'Queen Elizabeth', valamint a vörösen kihajtó 'Red Shine'. Jó alkalmazkodóképességűek, szárazságtűrők, sőt utóbbiból még sövény is nevelhető.

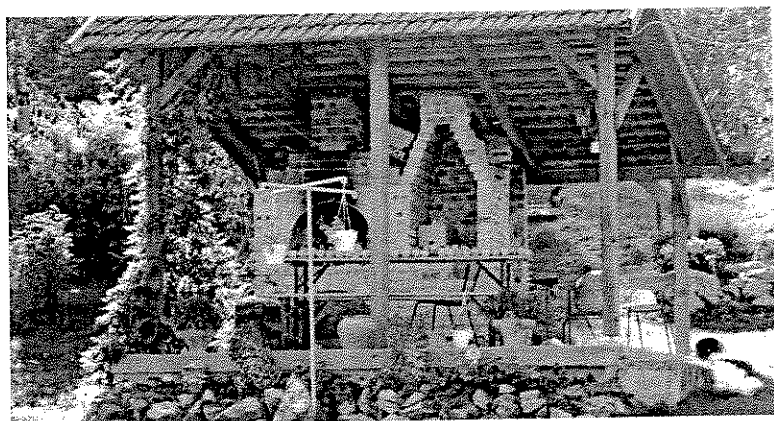

Pihenőkert, udvar

A településen hátsó kertben lévő területeket több évszázadon át megművelték, így biztosítva a helyben élők megélhetését. Ma is több helyen találunk gyümölcsöst, vagy konyhakertet. A XXI. században már vidéken is némileg átalakult az élet, az ember vágyik a pihenésre, melyet leggyakrabban saját kertjében kaphat meg. Ebben segíthet, ha a lakókörnyezetünket igényesen formáljuk. Egy szép pihenőkert a ház mögött, kerti tűzhellyel az életminőségünket javítja.

Ajánlható még méretéből adódóan parkokba a vadvörte (*Pyrus pyraeaster*), illetve a mezei szil (*Ulmus minor*), melynek telepíthető 'Variegata' fajtája is. Cserjék közül az egybibés galagonya (*Crataegus monogyna*) 'Stricta' és 'Dunakanyar' fajtái javasolhatók. Ezen kívül helye van közterületeken és kertekben egyaránt a közönséges fagyalnak (*Ligustrum vulgare*), mely jó alakíthatóságának köszönhetően nyírott sövénynek kiváló. Ugyancsak közkedvelt a mogoró (*Corylus avellana*), melynek nagy előnye az ehető termése, fajtáit pedig díszítőértékük miatt kedveljük. A 'Contorta' csavarodott ágrendszeréről híres, míg például a 'Fuscorubra' lilán kihajtó, majd visszazöldülő lombjával és rózsaszín kupacsaival díszít.

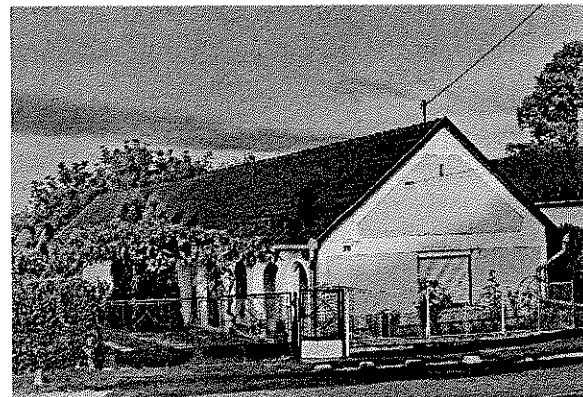
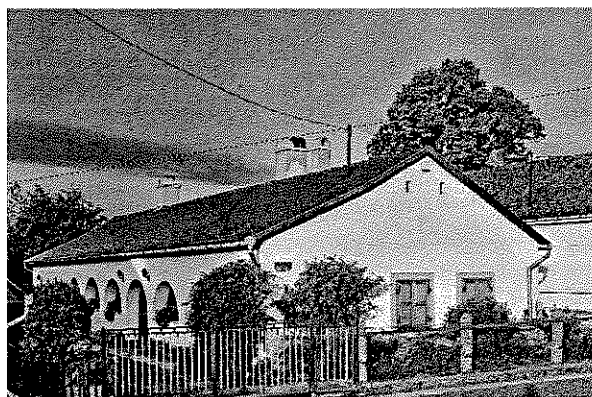
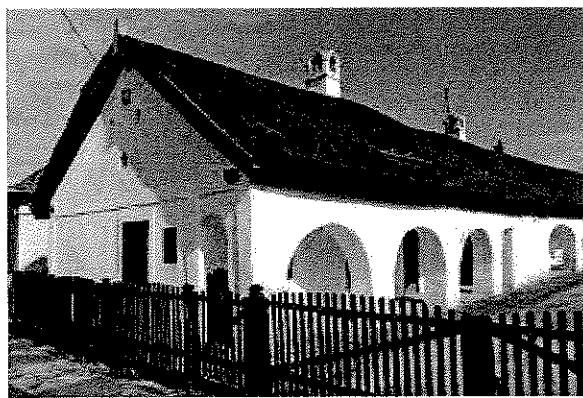
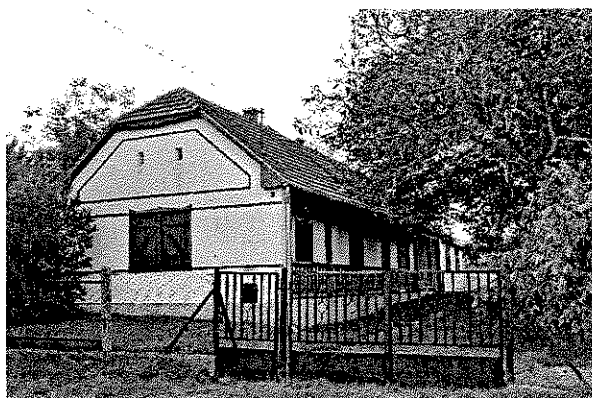
Az éghajlati és talajadottságoknak köszönhetően a zöldség- és gyümölcstermesztés jelentős a térségben. Szántóföldi kultúrák közül a búza, kukorica, burgonya, található meg legnagyobb arányban, gyümölcsfélék közül pedig az alma, a meggy és szilva termesztése jelentős. Mindezek a fajok, illetve más zöldségfélék kiskerti méreteken is bátran termesztethetők.

TORNÁCOK

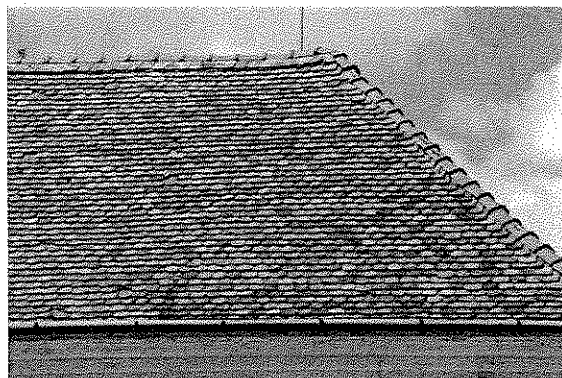
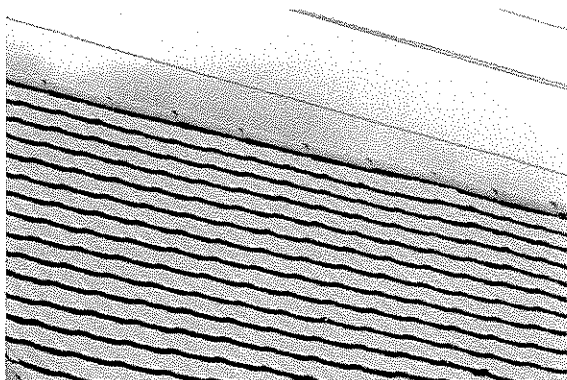

A magyar népi építészet jellegzetes eleme az oszlopos tornác. A tornác az épülethez viszonyított elhelyezkedése tájegységenként, illetve a tulajdonos vagyoni helyzete függvényében is változó volt. Az oldaltornác készült mellvéddel és mellvéd nélkül is. A tornác oszlopainak, mellvédjeinek anyaga többnyire vakolt téglá, de találunk faoszlopos megoldást is. Néhány példa látható a változatos tornáckialakításra.

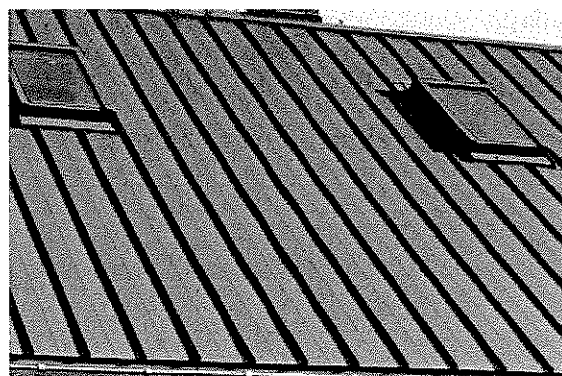

ANYAGHASZNÁLAT

Javasolt tetőfedés a kerámia cserép.

Kerülendő a hullámpala és fémlemez fedés.

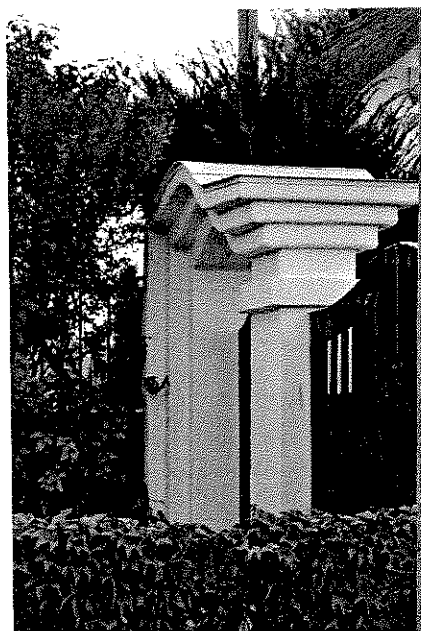
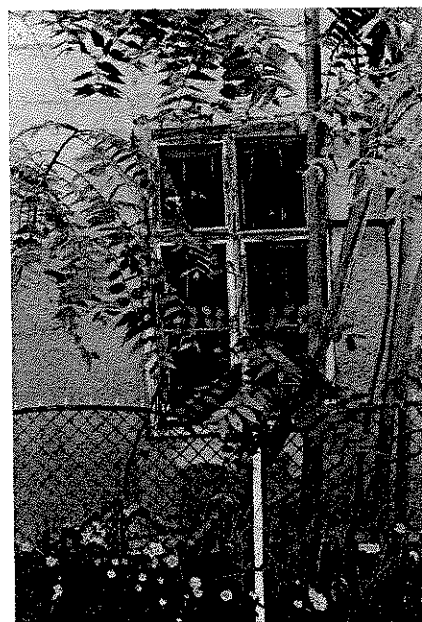
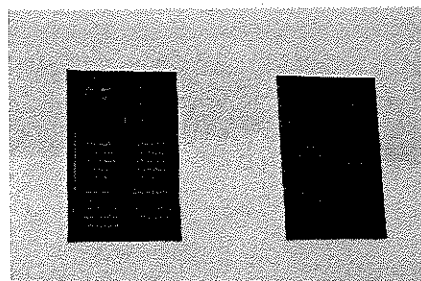

Kerülendő egy tetőn többféle cseréptípus elhelyezése.

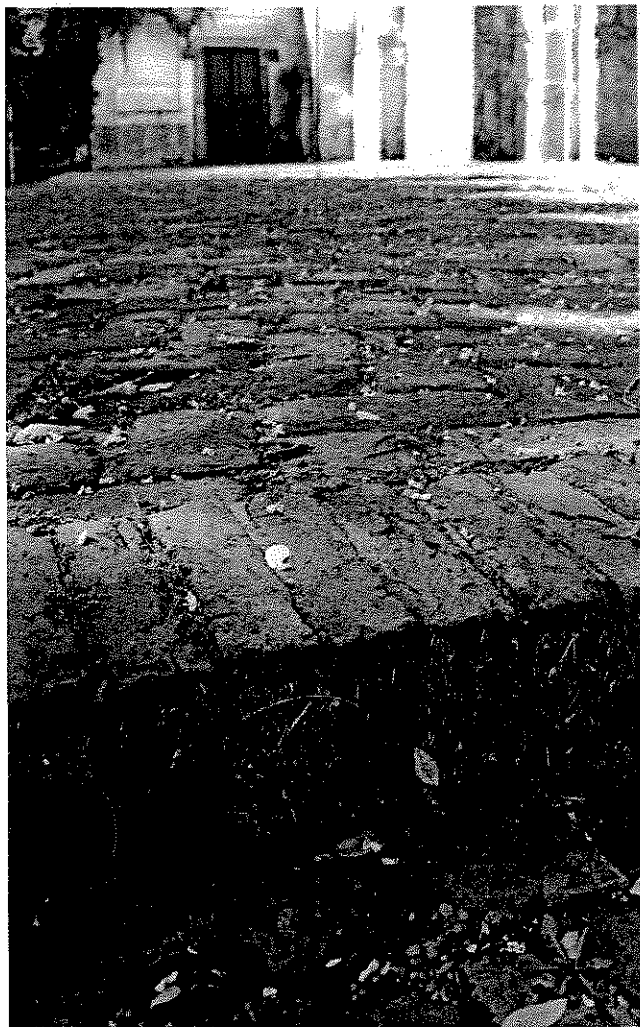

ABLAKOK, AJTÓK, KAPUK

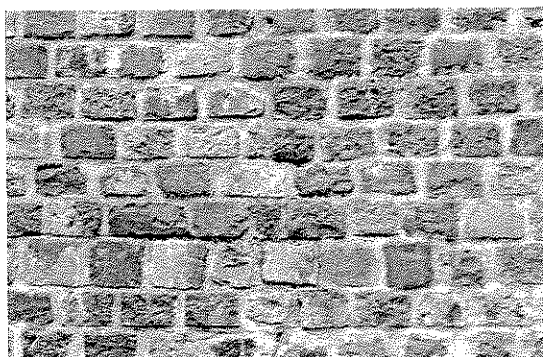
Javasolt a megfelelő arányrendszerű faablakok beépítése, a hagyományos parasztházakon, osztott üvegezésű kivitelben. Az ablakokra zsalutábla, vagy zsalugáter kerüljön árnyékolónak, a műanyag redőnytokor ablakok beépítése kerülendő.

JÁRDÁK, BURKOLATOK

A beton, aszfalt burkolat helyett javasolt természetes anyagú burkolatkialakítás. Anyaga lehet természetes kő, bazalt.

HOMLOKZATKÉPZÉS

A település épületeinek utcai homlokzatai változók. A parasztházak jellemzően oldalhatárra épültek. A nyeregtetővel rendelkező épületek oromzatán két nyílás biztosította a szellőzést, illetve a fény bejutását. A másik domináns tetőforma a kontytetős kialakítás volt. A héjazatot cserép, illetve a pala jelentette. Minden esetben javasolt a hagyományos szín és formavilág lekövetése új épület építése és meglévő épület felújítása során.

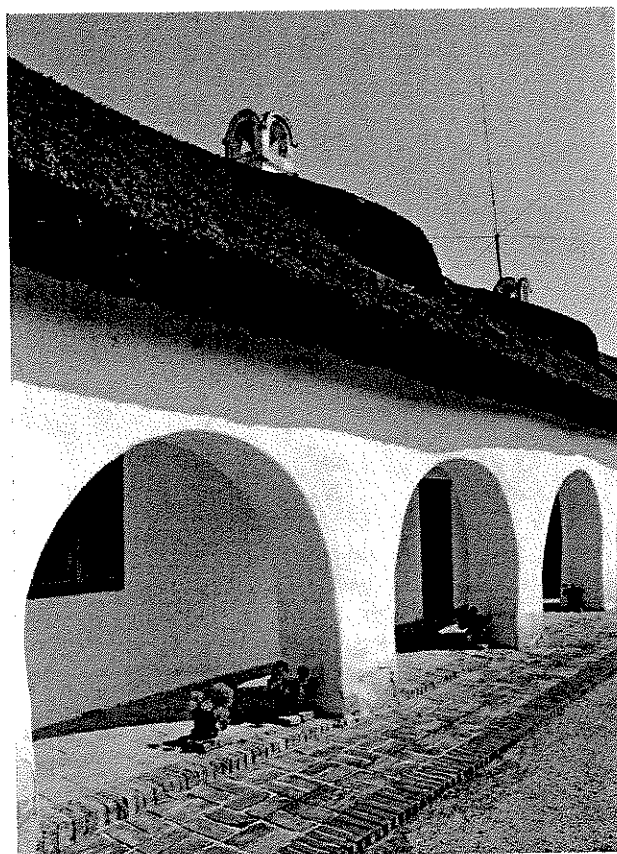
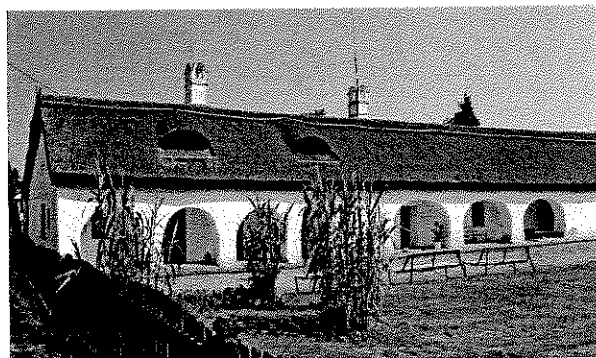
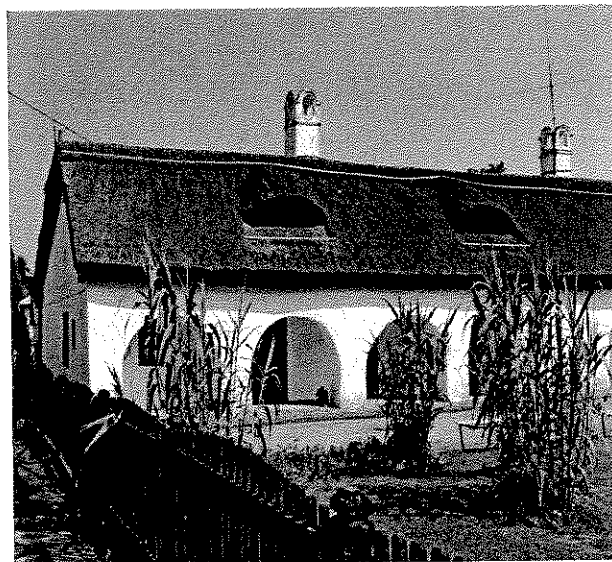
MAI PÉLDÁK

Meglévő épület felújítása, a település karakterbe illeszkedően

Hagyományos parasztház felújításoknál törekedjünk arra, hogy az épület megőrizze az eredeti karakterét, stílusjegyeit. Az utcai homlokzaton lévő két kis, osztott faablakot ne cseréljük nagyobbra, ne helyezzünk elé külső tokos, műanyag redőnyt, betekintés elleni védelemnek inkább zsalutábla, vagy zsalugáter kialakítása javasolt.

Esetleges energiahatékonysági korszerűsítés esetén a fehér színű nyílászárók helyett, célszerű barnás árnyalatú fa szerkezetek beépítése.

A hagyományalapú fejlesztés ott kifejezetten ajánlott, ahol még a településkép őrzi egykori képét. A hagyományokat tisztelő felújítások szép példákat eredményezhetnek.

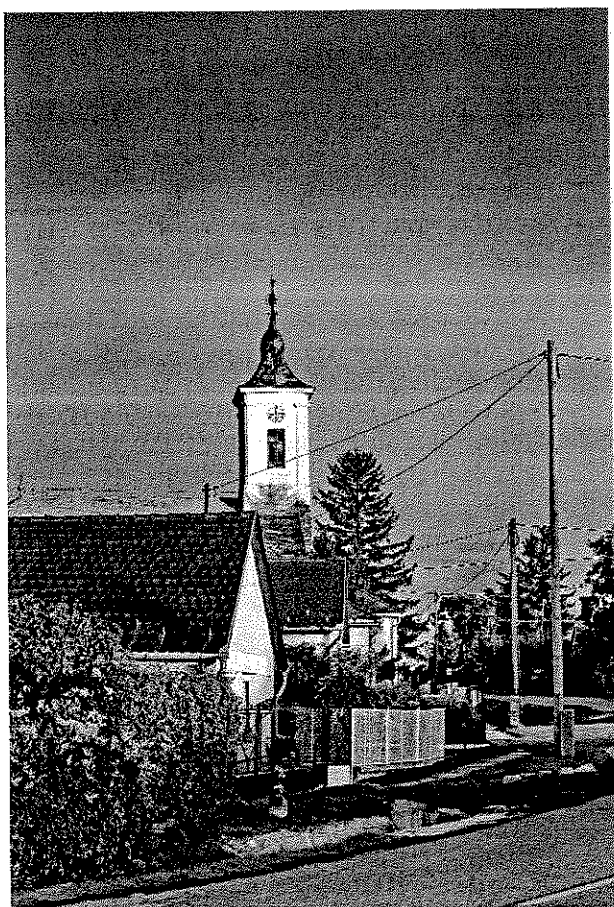

UTCÁK, TEREK

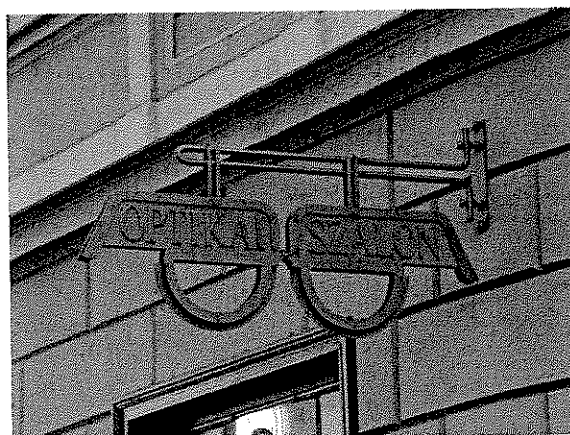
A település közterei rendezettnek mondhatók. A házak többnyire előkerttel csatlakoznak az utcához, ahol az út mellett szintén zöldfelület található.

A település gondozott előkertjei a településkép meghatározói. A széles zöldsávok ápolásával kellemes falusias környezet alakul ki.

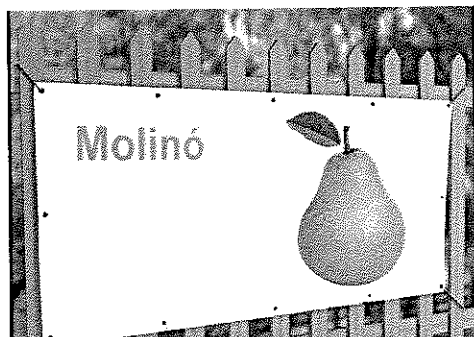
HIRDETÉSEK, REKLÁMTÁBLÁK

A településközponti részekben a színes fényreklám helyett a hagyományos cégérek elhelyezése javasolt.

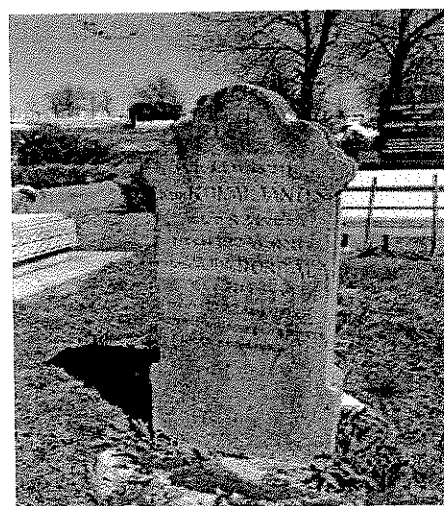
A színes, nagyméretű molinók, kerülendők.

A kép nem a településen készült.

A temetőben lévő régi kőkeresztek, gondozásra javasoltak.

A kép nem a településen készült.

IMPRESSZUM

FÜLE KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Honlapcíme: www.fule.hu

E-mail címe: fule.jegyzo@t-online.hu

Postai címe: 8157 Füle, Petőfi utca 22.

Telefon: (22) 576-058

Polgármester: Gubicza József Lajos

Főépítész: Farkas István

Főépítész e-mail címe: fule@foepitesz.com

SZERKESZTETTE: Farkas István, Horváth Adrienne

SZÖVEG: Bujáki Bence

FOTÓ: Farkas István,

ÁBRÁK: Lechner Nonprofit Kft.

GRAFIKAI TERVEZÉS: Németh István,

Füle, 2017. október 23.

A kézikönyvben szereplő fotók nem kizárólag a településen készültek!

Az építészeti útmutató, a mai példák és a reklámhordozókkal kapcsolatos témakörökben szereplő javaslatok között, máshol készült fényképeket is beillesztettünk saját adatbázisunkból, hogy olyan mintákat tudjunk bemutatni, amely a település arculatát, karakterét pozitív irányba módosíthatja.

A kézikönyvben kerülendő példaként csatolt fényképek nem a településen szereplő részleteket mutatnak!